

danus, quæst. 2, art. 3; Gabriel, quæst. unica, art. 2; Carthus., quæst. 5; Marsil., quæst. 10, art. 1, ad 4 dubium; et eamdem indicat Alens., 3 par., q. 4, memb. 5. Fundamentum esse potest, quia optime fieri potuit ut humana natura, prius natura quam assumeretur, per gratiam vel alias bonas qualitates ornaretur, et hoc decuit; ergo ita factum est, quia de se ac nude sumpta, videtur non esse decenter præparata ad excellentem unionem. Propter quam causam licet in proprio supposito, cui per se est proportionata, illam non requirat, hic tamen est specialis ratio propter excellentiam divini suppositi. Major probatur, quia humanitas prius natura extitit quam assumeretur, et fuit capax actionis, et passionis seu mutationis in ordine ad hanc unionem; ergo et dispositionis. Et confirmatur primo, quia ex parte corporis possumus intelligere pulchritudinem, vel optimam ejus informationem antecessisse per modum congruae dispositionis; ergo ex parte animæ idem intelligi potest de pulchritudine spirituali quæ per gratiam fit. Confirmatur secundo quia gratia, præsertim quæ est in essentia animæ, non ordinatur immediate ad operationem, sed ad conferendum animæ quodam esse divinum, simile divinæ naturæ, cuius ipsa est participatio; sed per esse naturæ, seu per participationem ejus optime disponitur res ad esse personale; ergo, etc. Tandem confirmatur, quia vel implicat contradictionem, hujusmodi dispositionem præcedere, vel non. Primum horum a nemine asseritur; quæ est enim repugnantia? Si autem non implicat, dicendum videtur ita factum esse, quia hoc est decentius, et quia in hoc mysterio mensura operandi est potestas facientis.

5. *Unio hypostatica sine media dispositione facta est.* — Nihilominus dicendum est hanc unionem non esse factam media aliqua dispositione proprie dicta, quæ fuerit causa illius. Hæc sententia sumitur ex D. Thoma hic, art. 10, et infra, quæst. 6, art. 6, et quæst. 7, art. 13; Scoto, in 3, dist. 2, quæst. 2; Richardo, art. 2, quæst. 3; Durando, quæst. 3. Et eamdem tenent Capreol., Cajetanus et omnes Thomistæ. Et probatur primo hæc conclusio, quia hæc dispositio vel debuit præcedere in anima, vel in corpore; neutrum dici potest; ergo. Consequentia probatur, quia, licet aliqua dispositio possit præintelligi in humanitate, tamen necessario debet in ea esse, vel ratione animæ, vel ratione corporis,

et ita omnis dispositio, quæ fingi potest, sub illo duplice membro comprehenditur, præsertim cum supponamus unionem prius natura factam esse ad partes, quam ad totum, seu ad totum mediis partibus. Probatur ergo minor, et de anima quidem probatur primo, quia talis dispositio non potuit esse nisi aliquis habitus infusus, vel essentiæ, vel potentissimæ animæ; sed hoc esse non potuit, quia habitus, cum sit accidens, supponit esse simpliciter; illa autem anima ante assumptionem non habuit esse simpliciter, cum per unionem fuerit ad hoc esse assumpta. Hac ratione utuntur Thomistæ; sed juxta eorum opinionem non videtur multum efficax, quia ipsi concedunt, dispositiones prius natura preparare materiam ad formam, quamvis per formam detur materiæ esse simpliciter; ergo similiter dici posset in præsenti. Deinde juxta nostram sententiam, videri potest infirma hæc ratio, quia ponimus per creationem prius natura habuisse animam illam existentiam substantialem, quam fuerit unita ad subsistentiam; ergo per illam existentiam potuit esse capax hujus dispositionis.

6. Nihilominus hæc ratio videtur mihi sufficientis, quam ita explici, quia anima rationalis ex natura sua prius natura subsistit, quam accidentaliter perficiatur; ergo etiam anima Christi prius natura subsistit in Verbo, quam accidentaliter perficiatur; ergo per nullam accidentalem formam potest disponi et præparari ad illam unionem. Antecedens patet, primo, quia subsistentia est modus magis intrinsecus formæ subsistenti, quam omne accidens ejus, unde si ab illa resultat, ut supra diximus, prius natura resultat quam omnis passio, vel perfectio accidentalis, quia pertinet ad complementum ipsius substantiæ. Si vero fit ab ipso agente generante vel creante, etiam illius actio non intelligitur omnino completa et terminata, donec altingat ipsam subsistentiam, quia illa actio tendit primo ad producendam substantiam suo modo completam in suo genere. Secundo, quia nulla dispositio accidentalis est causa ipsius subsistentiæ, seu naturalis compositionis ex natura et subsistentia, quia cum talis subsistentia solum sit modus intrinsecus ipsius naturæ, qui per se intime illi conjungitur, nullo mediante alio modo unionis, non potest magis intelligi dispositio medians inter naturam et subsistentiam, quam inter quantitatem et figuram suam. Jam ergo ex hac parte

nulla dispositio est prior ipsa subsistentia. Aliunde vero subsistentia est aliquo modo causa accidentalium perfectionum, quatenus substantia est subjectum earum, et subsistentia est complementum substantiæ, atque adeo conditio prærequisita in tali subjecto. Prima vero consequentia probatur, tum quia cum per hanc unionem anima sit assumpta ad subsistendum, debuit eo ordine naturæ uniri et assumi, quo de se deberet subsistere proprio termino; nam, sicut modus propriæ subsistentiæ est maxime intrinsecus, ita modus existendi in alieno supposito, est maxime intrinsecus, et substantialis. Tum etiam quia prius natura est impedita subsistentia propria in anima Christi, quam intelligatur perfecta per gratiam accidentalem, quia cum illa subsistentia ex natura sua sit prior, si non fuisset impedita, etiam de facto antecessisset; sed non impeditur nisi per unionem ad Verbum; ergo hæc unio in eodem signo naturæ facta est, in quo deberet esse propria subsistentia, et ideo impossibile est ut aliqua dispositio accidentalis ordine naturæ antecesserit. Et confirmatur, quia si habitualis dispositio potuisset præcedere, eadem ratione etiam potuisset actualis, quæ est per operationem; ergo posset illa anima mereri saltem de congruo suam unionem, quod statim ostendemus esse falsum.

7. Secundo principaliter probatur hæc sententia, quia si aliqua potuisset esse hæc dispositio, maxime gratia habitualis; nulla enim est excellentior qualitas, nec magis ornans animam; sed hæc non, quia data est ratione unionis, ut proprietas consequens illam, juxta illud Joan. 1: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre, plenum gratiae et veritatis.* Quod duplice declaratur, primo, ex modo loquendi per causales propositiones. Christi enim humanitas non ideo fuit assumpta, quia fuit tam grata, sed potius, et contrario, quia assumpta fuit, ideo tanta gratia ornata est. Secundo, propter hanc causam gratia habitualis Christi non est gratia adoptionis, quia datur ratione unionis, non tanquam extranea et extrinseca, sed tanquam proprietas debita ratione unionis.

8. Dices: non repugnat eamdem qualitatem esse proprietatem manantem ex forma, et disponentem ad illam, atque adeo posteriorem in genere causæ efficientis, et priorem in genere causæ materialis; ita ergo posset dici in proposito. Respondent aliqui, antecedens esse verum in qualitatibus, quæ simul sunt

proprietates, et passibiles qualitates, ut est calor, verbi gratia, gratiam vero non esse passibilem qualitatem. Sed hæc, ni fallor, est petitio principii; nam gratia de se etiam non est proprietas manans ex aliqua forma, seu ex aliqua priori gratia; unde quatenus per propriam actionem per se primo fieri potest, potius habet modum passibilis qualitatis quam proprietatis; quando vero conjungitur cum gratia unionis, dicitur proprietas ejus, quia ratione illius datur; cur ergo negatur esse passibilis qualitas? Certe si ratio hujus redditur, solum quia non disponit ad unionem, principium petitur, nam hoc est, quod agimus. Si vero ratio detur, quia est proprietas, contra hoc procedit ratio facta. Respondeo ergo duplē esse dispositionem formæ, alteram aptantem subjectum ad formam, et prius tempore vel natura præparantem illud, et de hac dispositione hic agimus, quam nego esse posse proprietatem consequentem formam, quod Div. Thomas, dicta quæst. 7, art. 13, ad secundum, indicavit dicens, in iis quæ in instanti fiunt, proprietates consequentes formam non intelligi natura illam antecedere. Hoc ergo modo gratia habitualis est proprietas gratiæ unionis, et non dispositio ad illam. Alio tamen modo potest dici dispositio, non præparans subjectum ad formam, sed ornans subjectum informatum, et perficiens, ut melius se habeat, vel ut melius operetur; et hoc modo potest proprietas manans ex forma dici dispositio, et sic etiam gratia habitualis potest quodam modo dici dispositio humanitatis unitæ Verbo, non ad unionem, sed ex unione, quomodo D. Thomas, infra, q. 7, a. 12, in corp., et ad 2, dicit hanc gratiam in Christo ordinari ad unionem ut ad finem, non cuius gratia (sic enim ordinatur ad operationem), sed ut ad finem *cui*, quia, scilicet, deservit et congruit unioni, quo modo etiam, q. 8, art. 5, ad 3, dicit gratiam habitualē efficere congruitatem ad unionem, non antecedenter, sed consequenter; sicut si rex ducat uxorem vilis conditionis, et ideo illam ornaret cultu regio; vel sicut pulchritudo est dispositio corporis humani perficiens et ornans, non præparans. Idem habet D. Thom., q. 29 de Verit., art. 2.

9. *Objectio.* — Ultimo probatur, quod neque ex parte corporis potuerit præcedere propriæ aliqua dispositio ad unionem. Primo quidem propter rationem factam de subsistentia, quæ ordine naturæ antecedit formas accidentales, illa enim etiam in materia locum habet. Se-

cundo, quia omnis dispositio, quæ potuit antecedere in corpore Christi, præsertim passibili (quale fuit assumptum) est inferioris ordinis, et mere naturalis, unde non proprie potuit esse dispositio proxima ad unionem. Dices: saltem potuit esse dispositio ad talem formam rationalem. Constat enim corpus, seu materiam ex qua humanitas Christi concepta fuit, non fuisse unitam Verbo, nisi quatenus erat corpus humanum, id est, et organicum, et ultimo dispositum ad talem animam rationalem; ergo necesse est in illa materia vel corpore antecessisse aliquas dispositiones non quidem præparantes proxime illam materiam ad unionem hypostaticam, sed ad formam rationalem, quia non propter se assumebatur materia, ut sic, sed ut pars humanitatis quæ includit prædictas dispositiones. Si autem ratio illa sumpta ex parte subsistentiæ, quod debeat ordine naturæ antecedere dispositiones accidentales, esset efficax, etiam iste dispositiones materiae ad formam non potuerint natura antecedere unionem.

10. *Responsio.* — Respondetur: si loquamur de accidentibus, seu qualitatibus, quæ toto tempore antecedunt ante instans generationis, illæ optime potuerunt tempore præcedere in materia, ex qua formatum fuit corpus Christi, quia toto illo tempore subsistebat subsistentia creata sub forma sanguinis; si vero loquamur de dispositionibus ultimis, quæ sunt in instanti generationis, sic loquendo consequenter philosophice dicendum est has dispositiones simpliciter non præcessisse ordine naturæ in materia corporis Christi ante unionem, sed illam materiam in illo instanti fuisse assumptam, ut in eodem, vel ultimo disponeretur ad formam rationalem, et consequenter in eodem instanti ea informaretur; vel e contrario ut per formam rationalem etiam Verbo unitam informaretur, ad quam statim ordine naturæ consequentur dispositiones ultimæ conservantes, seu perficienes compositum ex materia et forma, juxta varias philosophorum opiniones de ordine causalitatis et naturæ, qui inter formam, et ultimam dispositionem servatur. Et hoc satis est, ut dicatur corpus Christi assumptum ut humanum, ut infra, q. 6, latius dicturi sumus. Dices: dispositiones ultimæ, juxta probabiliorem physicam opinionem, sunt eadem numero qualitates cum dispositionibus remotis; ergo cum hæ prius tempore inhærerent materiae, necesse est ut in instanti conceptionis Christi manserint in

eadem materia, etiam pro quolibet signo naturæ, prius quam assumeretur a Verbo. Respondeatur negando consequentiam, quia, protut conservantur in illo instanti, ordine naturæ supponunt unionem ad Verbum, ut latius dicam inferius, quæst. 6, disp. 17, sect. 6.

11. Ad fundamentum tertiae sententiæ ex dictis facilis est responsio. Nam quia humana natura nude sumpta non est per se sufficenter ornata, prout decet personam Verbi, ideo congruentissimum fuit ut haberet optimas dispositiones, et perfectiones consequentes unionem. Quod autem illæ ordine naturæ in humanitate præcesserint, et vix fieri potuit (ut ostendimus), et non oportuit, nam potius decuit ut substantialis conjunctio Verbi ad humanitatem antecederet omnem accidentalem influxum, ut ipsum Verbum esset fons totius boni manantis in humanitatem illam. Nec refert quod prius natura humanitas seu anima extiterit, quia oportet ut subsistentia prius natura antecedat, ut ostensum est. Neque etiam est argumentum simile de actione, vel mutatione qua fit ipsa unio, quia hæc est veluti via ad subsistendum in alieno supposito, et ad impedientiam propriam subsistentiam, et ideo propter hunc intrinsecum ordinem, necesse est ut ratione vel natura sit prior quam unio in facto esse. Aliae vero actiones, vel qualitates accidentales non habent hunc ordinem ad unionem vel subsistentiam, sed potius ex natura sua illam supponunt, et propter hanc causam non potest esse similis ratio.

12. *Dubium, an de potentia absoluta possit gratia habitualis esse dispositio ad unionem hypostaticam.* — Et per hæc ad confirmationes alias satis responsum est, præterquam ad ultimam, in qua inquiritur an de potentia absoluta potuerit gratia habitualis (et idem est de similibus qualitatibus) ordine naturæ antecedere unionem tanquam dispositio ad illam; nam discursus factus vel efficax non est, vel absolute procedit de quacumque potentia, quia fieri nullo modo potest quin substantia sit magis intrinseca natura, quam accidentia. Nec fieri etiam potest quin accidentia, quantum est ex se, subsistentiam præsupponant; qui ordo immutari non potest, quia natura subsistentiæ et accidentium semper eadem manet; et in eo ordine solo consistit, quod unum sit prius natura alio. Et confirmatur præterea ex dictis, nam, si Deus potuit facere ut gratia habitualis esset dispositio ad unionem, unde constare potest id non

fecisse? Pendet enim ex ejus libera voluntate; non potest autem efficaci ratione ostendi qualis illa voluntas fuerit, quia nullus est effectus qui necessario illam ostendat. Si autem congruentis utendum est, non minus efficaces afferri possunt, ad suadendum voluisse Deum ordinare gratiam Christi habitualem, ut esset conveniens dispositio ad gratiam unionis. Primo, quia, licet gratia habitualis ex natura sua non sit dispositio ad superiorum gratiam, tamen ei non repugnat ad hoc munus ordinari ex intentione extrinseci agentis; ergo, hoc ipso quod Deus, tanquam supremum agens, voluit utramque gratiam habitualem et unionis humanitati Christi conferre, pertinuit ad sapientiam ejus, eas veluti conjungere, seu subordinare omnibus modis quibus id convenienter fieri posset; est autem valde conveniens ut inferior gratia ad superiorum ordinetur tanquam dispositio ad formam. Secundo, quia in B. Virgine ordinavit Deus gratiam habitualem, ut dispositio convenientem ad conceptionem Filii Dei; imo omnis gratia, et favores seu privilegia gratia concessa priscis Patribus, et principiis progenitoribus Christi, imo et universo populo Israeliticó, fuit veluti quedam dispositio et præparatio ad Christi incarnationem; ergo multo magis credendum est, ipsammet humanitatem assumendam a Verbo fuisse ordinatam ac præparatam illa perfectissima dispositio, si hoc fuit possibile. Tertio tandem declaratur humano exemplo; nam, si rex ducturus esset uxorem inferioris conditionis, prius quam illam duceret, eam, quantum posset, ornaret ac nobilitaret; sic ergo Verbum, assumptum humanitatem, credendum est prius illam deificasse per gratiam sanctificantem, si id fieri potuit; ergo, e contrario, si id factum non est, non est alia ratione prætermisum, nisi quia fieri non potuit; vel (ut proprius loquamur) quia humanitas, ut prior subsistentia propria, et unione, quæ illam impedit, seu suppleat vicem ejus, non est capax talis dispositio præparantis illam ad unionem. In contrarium autem est primo, quia videtur novum et inusitatum dicere, hoc esse impossibile; quæ est enim in hoc implicatio contradictionis? Secundo, a simili declaro nullam esse, nam, cum gratia unionis et gratia habitualis in eodem instanti collatae sint animæ Christi, nulla est repugnantia quod per gratiam habitualem tanquam per instrumentum Deus efficerit gratiam unionis; suppono enim ex dictis sectione præce-

13. *Implicat, habitualem gratiam esse physicam dispositio ad unionem hypostaticam.*

— In hac difficultate certum imprimis videatur non posse fieri, etiam de potentia abso-

luta, ut gratia vel ex se, vel ex aliqua elevatione divina, sit dispositio physica et quasi naturalis ad unionem hypostaticam. Hoc constabit facile, si declaretur in quo consistat ratio hujusmodi physice dispositionis prævia ac præparantis subjectum ad formam (de hac enim loquimur). Non enim consistit in hoc solum quod ipsa sit forma physice ac realiter actuans subjectum, ac perficiens illud (hoc enim habet etiam dispositio moralis); sed ultra hoc requiritur ut inter illam et formam sit intrinseca, realis, ac naturalis connexio, ut supra etiam dictum est. Ita ut, si illa dispositio sit ultima, ut est illa de qua agimus, nec sine illa possit, servata rei natura, introduci forma, neque etiam possit, illa posita, non introduci forma quæ ob naturalem connexionem debetur subjecto ex vi talis dispositionis. Quæ descriptio physice dispositionis non aliter probatur quam ex communi usu philosophorum, ex quo hujusmodi descriptio petendæ sunt, quia potius sunt explicationes terminorum, quam rerum. Nec posset facile alia ratio physice dispositionis excoxitari. Constat autem gratiam habitualem ex se non habere realem connexionem cum gratia unionis, ut probant manifeste rationes factæ. Et amplius declaratur, quia gratia habitualis, in quantacumque intensione existat, est inferioris ordinis a gratia unionis, et natura sua compossibilis est cum subsistentia creata; ergo ex natura sua nec determinat subjectum, in quo inest, ad unionem hypostaticam, neque illi debetur debito connaturalitatis. Et confirmatur, quia gratia habitualis ex vi suæ specificæ naturæ non ordinatur ad gratiam unionis, sed ad visionem beatam, qua consecuta, dicitur consummata, quia jam est in suo proprio et connaturali statu; ergo ex se non est connaturalis dispositio postulans gratiam unionis. Rursus e contrario gratia unionis talis est, ut non requirat physicam dispositionem in subjecto, propter rationes supra factas, scilicet, quia illa dispositio nec conferre potest ad removendum impedimentum contrariae formæ, vel dispositionis, quia nullum est tale impedimentum, nisi fortasse subsistentia propria naturæ assumendæ, quæ per nullam accidentalem dispositionem excludi potest. Neque etiam conferre potest ad præparandam physice naturam hypostaticam uniad, quia illa natura ex se habet capacitatem obedientiale, quæ neque augetur, neque immutatur propter dispositiones accidentales, quæ non possunt etiam physice de-

do se habere necesse est. Hac ergo de causa nullo modo fieri potest ut gratia habitualis sit physica dispositio ad unionem.

14. An vero alio modo potuerit esse dispositio quasi moralis, videndum superest. Quibusdam enim videtur non repugnare quod per extrinsecam ordinationem agentis gratia potuerit esse dispositio præparans animam ad unionem, solum quia Deus voluerit ita unam gratiam ad aliam ordinare. Primo, quia in hoc nulla apparet implicatio contradictionis, ut argumenta supra facta declarant; et quia sicut Deus libere confert hæc dona, ita etiam liberum ei est unum eorum ad aliud ordinare, prout ipse voluerit. Secundo, quia alias neque etiam posset Deus conferre Christo gratiam habitualem, ut proprietatem consequentem unionem; maxime si supponamus, quod ostendemus infra, gratiam habitualem non manare physice a gratia unionis. Sequela autem patet, quia gratia habitualis ex se et ex natura sua non postulat ut sit proprietas gratiae unionis, neque unquam est proprietas physica; ergo, si Deus sua voluntate facit ut sit proprietas moralis, poterit etiam facere ut sit moralis dispositio; vel, si hoc non potest, neque illud poterit. Tertio, in hunc modum declaratur, nam, licet gratia unionis physice non pendeat a gratia habituali, Deus tamen potuit facere ut moraliter pendeat, quasi per denominationem ab extrinseca voluntate agentis, quia potuit hac legi velle humanitati conferre gratiam unionis, si esset ornata tanta gratia habituali, et non alias; nulla est enim in hoc repugnantia; hoc autem genus dependentiae ad dispositionem pertinet. Quarto, potuisset Deus humanitatem Christi creare in propria persona, et ordinare ut suis actibus tantam gratiam obtineat, qua se disponeret ad unionem hypostaticam tali tempore vel momento recipiendam, quod omnes admittunt, quia nulla est repugnantia, ut infra, sectione quinta, patet; ergo in uno instanti potest Deus sua voluntate hanc gratiam cum hoc ordine dispositionis conferre. Ultimo, quamvis hoc sit possibile, non sequitur ita factum esse, quia aliis ordo est magis consentaneus naturis rerum, ut rationes superius factæ probant, et quas D. Thom. adducit infra, quæst. 7, art. 13, tam ex parte Verbi, quod, cum sit lumen per essentialiam, antecedere debet participationem luminis, quod est gratia, sicut solis presentia antecedit illuminationem aeris; et quia cum sit secunda Trinitatis persona, prior

origine quam persona Spiritu Sancti, ejus missio, quæ est per gratiam unionis, antecedere debet missionem Spiritus Sancti, quæ est per gratiam sanctificantem. Tum ex parte ipsius gratiæ, quæ cum sit accidentalis, supponit substantiale, et cum ordinetur ad actionem, supponit suppositum constitutum, quia, sicut actiones sunt suppositum, ita etiam proxima principia agendi. Tum ex parte ipsius humanitatis, cujus magna dignitas maximumque privilegium est, quod primum donum, ei collatum, fuit ipsum Verbum, et unio ad illud; ex quo dono tanquam ex primo fonte cætera gratiæ dona in illam profluxerunt.

15. Non potuit etiam supernaturaliter gratia habitualis esse dispositio prævia moralis ad hypostaticam unionem.—Nihilominus, seclusa efficientia physica inter has duas gratias, de qua dicam in solutione argumentorum, existimo nullo modo immutari potuisse hunc ordinem naturæ, quem inter gratiam sanctificantem et unionis fuisse ostendimus; et consequenter gratiam habitualem non potuisse esse dispositionem præviæ præparantem humanitatem ad unionem, sed solum consequentem et ornantem humanitatem jam unitam. Probatur primo, quia, si Deus immutatus esset hunc ordinem, quid, quæso, alter esset facturus quam nunc fecit? Nam, si nihil aliter faceret, neque habitudo moralis in ratione dispositionis alia esset. Si vero aliquid esset aliter operaturus, declareretur quid illud sit; quod certe fieri non poterit. Quod alio modo sic declaro, nam, vel illa nova ratio, seu habitudo dispositionis moralis conveniret gratiae ex aliqua intrinseca proprietate ejus; vel solum per denominationem extrinsecam ex intentione Dei ordinantis unum ad aliud. Primum dici non potest, ut facile potest ostendi argumentis supra factis de dispositione physica, quæ procedunt de quacumque qualitate, cuiuscumque naturæ vel proprietatis sit, et quia gratia habitualis non potest habere aliam intrinsecam naturam vel proprietatem quam nunc habet, sed tantum majorem vel minorem intensionem, quæ non refert. Et denique quia nunc non agimus nisi de hac gratia habituali, quam Christus habet, nulla interveniente mutatione intrinseca in entitate ejus. Secundum etiam dici non potest, primo quidem, quia sola extrinseca intentio agentis potest variare denominationem finis, et mediū, ut actu voliti et electi propter talem finem, quia hæc habitudo convenit me-